

HISTORIA 4-6 GRUNDBOK

MICHAEL ENGSTRÖM
MARIA ENGSTRAND

Besök gärna

www.capensis.se

CAPENSIS FÖRLAG AB

INNEHÅLL

VAD ÄR HISTORIA?	8	EUROPEISKA UPPTÄCKTSRESOR	42	HISTORISKA KÄLLOR DEL 1	82	TOLKNING AV HISTORISKA	116
Sveriges historia	9	Upptäcktsresor med båt åren 1487 - 1779	44	Levnadsvillkor på 1500- och 1600-talen	83	PERSONER OCH HÄNDELSER	
		Konsekvenser av upptäcktsresorna	46	Ord och begrepp i kapitlet	85		
		Världsbilden förändras - från grekerna	48			BEGREPP I ÄMNET HISTORIA	118
		till idag					
FORNTID OCH MEDELTID	10	Ord och begrepp i kapitlet	49	ÖKAT UTBYTE OCH JORD-	86	OLIKA SYN PÅ TIDSBEGREPPENS	120
		Tidslinje över europeiska upptäcktsresor	49	BRUKETS OMVANDLING		BETYDELSER	
				FRAM TILL ÅR 1866		Vikingatiden 800 - 1050	121
NORDEN BEFOLKAS	12	ARKEOLOGISKA FYND	50			Medeltiden 1050 - 1520	122
Stenåldern: 11 000 - 1800 f.v.t.	13	Fynd från stenåldern	51			Äldre vasatid 1521 - 1611	123
Bronsåldern: 1800 - 500 f.v.t.	14	Fynd från bronsåldern	52	SVERIGES OCH NORDENS GLOBALA	88	Stormaktstiden 1611 - 1718	124
Järnåldern: 500 f.v.t. - 1050 e.v.t.	15	Fynd från järnåldern	53	UTBYTEN		Frihetstiden 1719 - 1772	125
Vikingatiden: 800 - 1050	16	Historiska källor från medeltiden	57	Upplysningen under 1700-talet	89		
Ord och begrepp i kapitlet	17	Ord och begrepp i kapitlet	58	Fransk påverkan under 1700-talet	90	OLIKA UTVECKLINGS-	126
		Tidslinje över forntiden	58	Migration under 1700- och 1800-talen	91	LINJER I HISTORIA	
NORDENS KULTURMÖTEN	18	Tidslinje över medeltiden	59	Ord och begrepp i kapitlet	91		
Vikingarnas resor	19					Utvecklingslinjer i vår samtid	127
Handel under medeltiden	22			JORDBRUKETS OMVANDLING	92	Utvecklingslinje levnadsvillkor	128
Ord och begrepp i kapitlet	23			Ord och begrepp i kapitlet	94	Utvecklingslinje migration	130
		NORDEN OCH ÖSTERSJÖ-	60			Utvecklingslinje kulturmöten	132
DE NORDISKA STATERNAS	24	RIKET 1521-1721		DEN STORA FOLKÖKNINGEN	95	Utvecklingslinje politik	134
BILDANDE				Ord och begrepp i kapitlet	97	Andra utvecklingslinjer	136
Riken, länder och stater i Norden	25	NORDENS OCH ÖSTERSJÖ-	62				
under 1000 år		OMRÅDETS GLOBALA UTBYTEN					
Sverige växer fram under 1200-talet	26	Ord och begrepp i kapitlet	63	FRAMVÄXTEN AV PARLAMENT-	98		
Ståndssamhället växer fram under	28			ARISM, PARTIVÄSEN OCH NYA		FLER ORD OCH BEGREPP	137
medeltiden		SVENSKA STATENS FRAMVÄXT OCH	64	LAGAR I SVERIGE		Forntid och medeltid	137
Sverige under 1300-talet	30	ORGANISATION		Ord och begrepp i kapitlet	101	Norden och Östersjöriket 1521-1721	137
Drottning Margareta - regent över hela	32	Ord och begrepp i kapitlet	66			Ökat utbyte och jordbrukets omvandling	137
Norden				HISTORISKA KÄLLOR DEL 2	102	fram till år 1866	
Kalmarunionen 1397 - 1523	33	DET SVENSKA ÖSTERSJÖRIKET	67	Levnadsvillkor på 1800-talet	103	Hur historia används och historiska	138
Stockholms blodbad år 1520	34	Östersjöriket, från 1560-talet till år 1721	68	Mordet på Gustav III	104	begrepp	
Ord och begrepp	35	Händelser under stormaktstiden på kartan	74	Källor som berättar om skolan	106		
Tidslinje över Nordens medeltidshistoria	35	Migration under stormaktstiden	75				
		Konsekvenser av stormaktstidens krig	76	HUR HISTORIA ANVÄNDS	108	REGISTER	139
KRISTENDOMENS INFÖRANDE	36	Ord och begrepp i kapitlet	77	OCH HISTORISKA		PERSONREGISTER	142
I NORDEN				BEGREPP			
Kristendomen breder ut sig i Sverige	37	REFORMATIONEN	78			BILDFÖRTECKNING	144
Kloster	38	Ord och begrepp i kapitlet	79				
Heliga Birgitta (1303 - 1373)	40	Sammanfattning av åren 1521 - 1721	80	HUR HISTORIA KAN AVLÄSAS I	110		
Förändringar efter kristendomens	41			DAGENS SAMHÄLLE			
införande							
Ord och begrepp i kapitlet	41						

VAD ÄR HISTORIA?

Historia handlar om människor som har levt före oss, vad de gjorde och hur de levde.

Varför är historia viktigt?

Varför ser länders gränser ut som de gör? Hur kommer det sig att vi har demokrati i Sverige? Varför har nästan alla regenter varit män? När vi läser ämnet historia får vi svar på den här sortens frågor. Kunskaper i historia hjälper oss att förstå tiden som vi lever i nu.

Kunskaper i historia kan hjälpa oss i framtiden

Kunskaper i historia är viktigt för då kan vi lära oss vilka beslut som varit bra och vilka som varit dåliga. Vi kan därför ta rätt beslut för att påverka framtiden på ett positivt sätt, till exempel att inte starta nya krig eller vara förberedda på pandemier.

Historia på mellanstadiet

På mellanstadiet läser du om Nordens historia. Den börjar från det att de första människorna kom till Norden efter senaste istiden fram till mitten av 1800-talet.

Kunskaper om historia

Våra kunskaper om historia kommer från historiker och arkeologer. De försöker ta reda på vad som har hänt.

Vi är framtidens historia

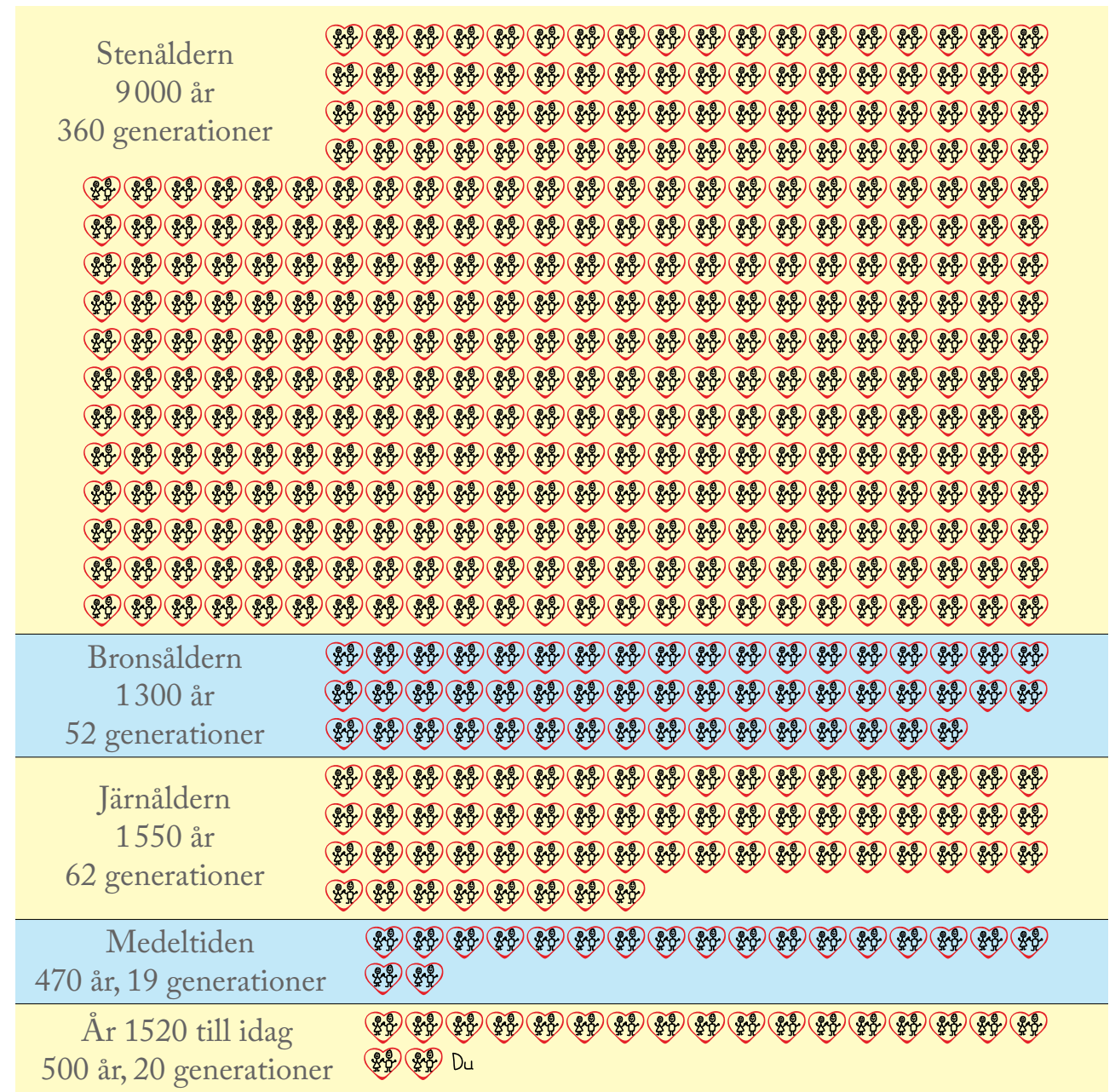
Det vi gör idag kommer att bli historia i framtiden. Om tusen år kommer de som lever då att läsa om 2000-talets historia. Då kommer vi att vara en del av historien.

SVERIGES HISTORIA

Du tillhör en generation och dina föräldrar tillhör en annan. En generation är ungefär 25 år. För att komma tillbaka till år 1523, då Gustav Vasa blev kung, måste vi gå tillbaka 20 generationer.

Gunvi har upplevt sju generationer! Hennes gammelfarfar föddes år 1860 och hennes första barnbarnsbarn år 2011.

Du

STÅNDSSAMHÄLLET VÄXER FRAM UNDER MEDELTIDEN

Under medeltiden delades befolkningen in i olika grupper. Grupperna kallades även ständer (singular: stånd). Regenten styrde riket tillsammans med riksrådet. Regenten ansvarade också för att riket försvarades mot fiender och regenten beslutade också om vilka lagar som skulle finnas.

Fyra ständer

I Sverige fanns det fyra ständer:

- adel,
- präster,
- borgare och
- bönder.

Regenten, som tillhörde adeln, hade det största ansvaret för riket. Adeln och prästerna var frälse, vilket betyder att de inte behövde betala skatt.

Adel.

Adel

Adeln var det rikaste av de fyra ständerna. De bodde ofta på stora bondgårdar eller i slott. För att slippa betala skatt var de tvungna att hjälpa kungen om det blev krig. De skulle då ställa upp med krigare och krigsrustade hästar.

Präster

Prästerna arbetade i kyrkor både på landet och i städerna. De hade hand om gudstjänster, dop, bröllop och begravningar samt lärde ut kristendomen till befolkningen. Prästerna bad också böner för människornas själar. Det var ett så viktigt arbete att de inte behövde betala skatt till regenten.

De som bestämde mest inom kyrkan var biskoparna. Det var präster som hade lång utbildning. De mäktigaste biskoparna satt i riksrådet.

Präster.

Borgare

Borgarna bodde i städerna. De var hantverkare eller handelsmän. Hantverkarna var exempelvis skomakare, smeder eller snickare.

Borgarna betalade skatt till staden och var dessutom tvungna att hjälpa till med olika uppgifter såsom att vara brandvakter och hålla vakt mot fiender och tjuvar.

Bönder

Det största ståndet var bönderna. En del bönder var skattebönder. De ägde sin egen bondgård och betalade skatt till regenten.

Andra bönder var frälsebönder. Det innebar att de arrenderade (hyrde) en bondgård av en adelsman eller av kyrkan. Frälsebönderna betalade inte

Borgare.

skatt till regenten, men de var tvungna att arbeta åt adelsmannen eller kyrkan några dagar varje år.

Alla bönder var tvungna att ge kyrkan en tiondel av det som arbetet på gården gav. Om de till exempel slaktade ett djur fick kyrkan en tiondel av köttet. Skatten kallades tionde.

Övriga

Det var många av rikets invånare som inte tillhörde något av ständerna, exempelvis gamla människor utan familj och tiggare. Inte heller de som arbetade på bondgårdar eller på adelsmännens gårdar tillhörde något stånd.

Bönder.

STOCKHOLMS BLODBAD ÅR 1520

Sten Sture den yngre var regent i Sverige under åren 1512 - 1520. Han var en av dem som ville att Sverige skulle lämna Kalmarunionen. Svenskar som inte ville lämna unionen stödde i stället den danske kungen Kristian II. Efter ett slag där Sten Sture den yngre dödades blev Kristian II kung i Sverige år 1520.

Kristian II, även känd som Kristian Tyrann i Sverige.

Kristian II lurar adel och biskopar i Sverige
När Kristian II blev kung i Sverige ville han visa sin makt. Han bjöd in svenska adelsmän och biskopar till en stor fest på Stockholms slott. Även de som hade stått på Sten Stures sida blev inbjudna. Under festen låstes dörrarna till slottet så att ingen skulle komma undan.

Rättegång

Dagen därpå påbörjades en rättegång mot Kristian II:s fiender. De anklagades för att inte ha följt den rätta kristna läran, vilket kallas kätteri. Straffet för kätteri var döden.

Avrättningarna

Den 8 november år 1520 påbörjades avrättningarna. Ingen vet exakt hur många som avrättades, men det var förmodligen runt 80 personer. Först halshöggs adelsmännen och biskoparna. Sedan avrättades deras tjänstefolk och andra medhjälpare genom hängning. Alla kropparna brändes slutligen på ett stort bål.

Medeltiden tar slut år 1520 och Vasatiden börjar
Efter Stockholms blodbad inleddes flera uppror mot den danske kungen. Ledare för upproren var Gustav Vasa. Kristian II besegrades och lämnade Sverige. Medeltiden tar slut år 1520 och Vasatiden börjar år 1521.

År 1523 - ny kung och Kalmarunionen upplöses
När Gustav Vasa valdes till kung i Sverige den 6 juni år 1523 upplöstes Kalmarunionen. Sedan dess har Sverige styrts av svenska regenter.

Stockholms blodbad år 1520.

ORD OCH BEGREPP I KAPITLET

- Arrendera** Hyra.
- Adel** Ett av de fyra stånderna. Adeln betalade inte skatt utan hjälpte i stället regenten i krig.
- Adelsman** En person som tillhörde adeln.
- Biskopar** Personerna som bestämde mest inom kyrkan.
- Borgare** Ett av de fyra stånderna. Hantverkare och handelsmän som bodde i städerna.
- Bönder** Ett av de fyra stånderna. De ägnade sig åt jordbruk.
- Erikskrönikan** En samling texter som berättar om medeltiden.
- Fredlös** Ett straff för personer som bröt mot lagen.
- Fridslagarna** Lagar som gällde i hela riket. De infördes av Birger jarl.
- Frälsebönder** Bönder som hyrde sin gård av en adelsman eller av kyrkan.
- Hird** Soldater som skyddade kungen.
- Jarl** Kungens närmaste man.
- Kalmarunionen** Danmark, Norge och Sverige samarbetade och styrdes av samma regent.

- Landskapslagar** Varje landskap hade sina egna lagar i början av medeltiden.
- Landslagen** Nya lagar som gällde i hela riket i stället för landskapslagarna.
- Präster** Ett av de fyra stånderna. De arbetade för kyrkan.
- Regent** Personen som styr ett rike eller ett land. Ofta en kung eller drottning.
- Rike** Ett land.
- Riksrådet** En grupp personer, till exempel adelsmän, som styrde riket tillsammans med regenten.
- Skattebönder** Bönder som ägde sina egna gårdar.
- Spannmål** Till exempel korn och råg.
- Ständer** De grupper som befolkningen delades in i under medeltiden.
- Tionde** En tiondel av det som arbetet på bondgården gav fick betalas i skatt till kyrkan.
- Union** Ett samarbete mellan länder.
- Vasatiden** Den tid i Sverige som kom efter medeltiden.

TIDSLINJE ÖVER NORDENS MEDELTIDSHISTORIA					
1000-tal	1100-tal	1200-tal	1300-tal	1400-tal	1500-tal
• 995-1022 Olof Skötkonung • Sverige enas • 1050 Medeltiden börjar	• 1100-tal-1809 Finland är en del av Sverige	• De fyra stånderna • 1248-66 Birger jarl • Stockholm och andra städer grundas • Sverige grundas • 1290-1318 Birger Magnusson	• 1306 Håtuna-leken • 1317 Nyköpings gästabud • 1319-64 Magnus Eriksson • 1364-89 Albrecht av Mecklenburg • 1389-1412 Drottning Margareta • 1397-1523 Kalmarunionen	• 1412-1439 Erik av Pommern • 1434-36 Uppror av Engelbrekt Engelbrektsson	• 1520 Stockholms blodbad • 1520 Medeltiden tar slut • 1520-21 Kristian II • 1521 Vasatiden börjar • 1523 Kalmarunionen upplöses • 1523 Gustav Vasa blir kung

SAMMANFATTNING AV ÅREN 1521-1721

- 1500- och 1600-talen Europeiska upptäcktsresor
- 1517 Martin Luther spikade upp 95 teser i Tyskland
- 1520 Stockholms blodbad
- 1521 Gustav Vasa blev riksföreståndare i Sverige
- 1521-1654 Vasatiden
- 1521-1611 Äldre vasatid
- 1523 Gustav Vasa valdes till kung
- 1523 Kalmarunionen upplöstes
- 1523 Sedan dess har Sverige styrts av svenska regenter
- 1527 Riksmöte i Västerås
- 1527 Reformationen inleddes i Sverige
- 1541 Första Bibeln kom ut på svenska
- 1542-1543 Dackefejden
- 1544 Riksmöte i Västerås
- 1560-talet Det svenska Östersjöriket började växa fram

1500-tal

- 1600-talets början 1,1 miljoner invånare i Sverige och Finland
- 1600-tal Många finnar flyttade till Sverige
- 1600-tal Göteborg grundades
- 1609-1654 Axel Oxenstierna var statsman i Sverige
- 1611-1654 Yngre vasatid
- 1611-1718 Stormaktstiden
- 1611-1718 En halv miljon svenska soldater dog under stormaktstiden
- 1611-1632 Gustav II Adolf var regent

1600-tal

- 1618-1648 Trettioåriga kriget
- 1630 Sverige gick in i trettioåriga kriget
- 1631 Folkbokföring
- 1632 Slaget vid Lützen, Gustav II Adolf dog
- 1632-1654 Drottning Kristina var regent
- 1634 Sverige delades in i län
- 1636 Postverket grundades
- 1638-1655 Sverige hade en koloni i Nordamerika
- 1645 Freden i Brömsebro
- 1648 Westfaliska freden
- 1654-1660 Karl X Gustav var regent
- 1658 Tåget över Lilla och Stora Bält
- 1658 Freden i Roskilde
- 1658-1660 Sveriges yta var som störst
- 1682 Indelningsverket
- 1697-1718 Karl XII var regent

1600-tal

- 1700-1721 Det stora nordiska kriget
- 1700 Slaget vid Narva
- 1709 Slaget vid Poltava
- 1718 1,4 miljoner invånare i Sverige och Finland
- 1718 Karl XII dog i Norge
- 1721 Det svenska Östersjöriket upphörde

1700-tal

HISTORISKA KÄLLOR DEL 2

När historiker använder historiska källor i sin forskning måste de vara källkritiska. Det betyder att de måste undersöka om en källa går att lita på, det vill säga om den är trovärdig.

För att veta om en berättande källa, till exempel en text eller en karta, är trovärdig måste historikern använda sig av källkritiska frågor. Här följer fyra vanliga källkritiska frågor.

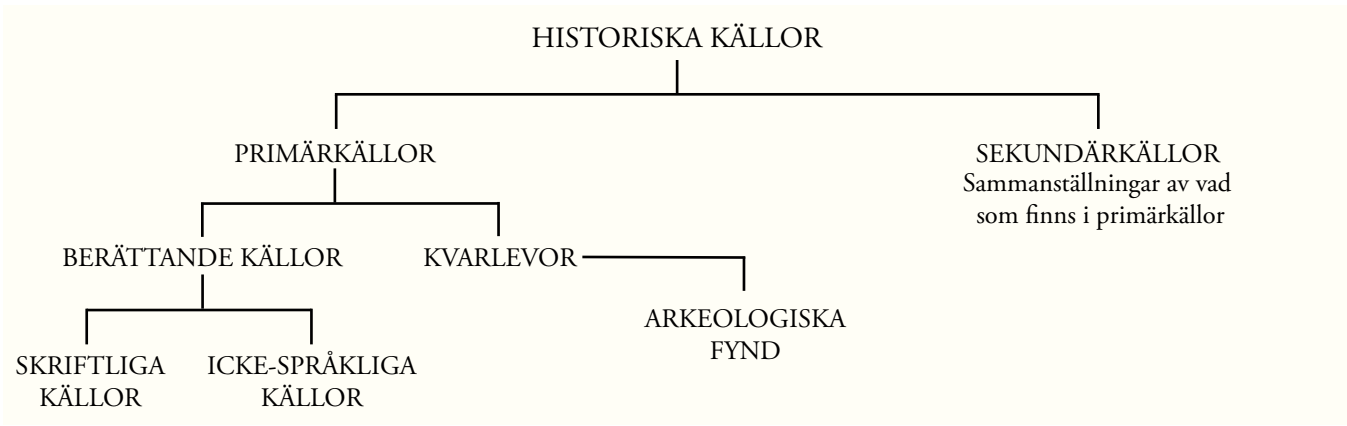
1. Är källan äkta?

Historikern måste undersöka om källan är äkta. Källor kan av olika anledningar vara förfälskade. Ett sätt att ta reda på om en källa är äkta och därmed trovärdig är att jämföra den med andra källor som berättar om samma sak.

2. När skapades källan?

Det är viktigt att undersöka när en källa skapades. En källa är mer trovärdig om den skapades samtidigt eller strax efter att något hände.

En målning som gjordes 200 år efter att en person levde kan inte användas för att tala om hur personen i fråga såg ut. Den som målade tavlan träffade ju aldrig den avmålade personen.

3. Är det en primärkälla eller en sekundärkälla?

Historiker brukar skilja mellan primär- och sekundärkällor.

En primärkälla är den källa som presenterar informationen för första gången. Ett brev eller en myntskatt är exempel på primärkällor.

En sekundärkälla återger vad någon annan källa redan har presenterat. Uppslagsböcker och läroböcker är exempel på sekundärkällor. För historikern är en primärkälla mer trovärdig än en sekundärkälla.

4. Vem skapade källan och varför?

Det är också viktigt att undersöka vem som skapade källan och varför. Om till exempel en regent berättar om sig själv blir källan mindre trovärdig och då framkommer troligen endast positiva saker om regenten. Regenten kommer förmodligen inte att berätta om misstag som gjorts och kommer antagligen ge en dålig bild av sina fiender.

LEVNADSVILLKOR PÅ 1800-TALET

Det finns många källor som kan hjälpa oss att förstå hur människorna levde under 1700- och 1800-talen. De allra flesta levde ett hårt liv bestående av mycket arbete och det var ofta ont om mat.

Livet på landsbygden

Personer som inte hade egen mark var tvungna att arbeta hårt, från tidig morgon till sen kväll, för att kunna försörja sig. Många tog arbete som piga eller dräng på bondgårdarna. Andra blev torpare. Då fick de bo i ett torp på en bondes gård. Torpet bestod av ett litet hus och lite mark som kunde användas till att odla mat.

Petter Olsson

Petter Olsson var torpare i Bohuslän. År 1859 skrev han kontrakt med bonden på gården Röe. För att få bo på torpet var han bland annat tvungen att arbeta 156 dagar varje år på bondens gård. Petters fru var tvungen att hjälpa till med hushållsarbetet på bondgården.

- 1:0 Förrättar Petter Olsson själv eller med manbar och duglig dräng efter som behovet fodrar de dagar av året, som dess arbete påkallas: ETT HUNDRA-DE FEMTIOSEX (156) dagsverken på egen kost.
- 2:0 Sedan förutnämnda dagsverken äro fullgjorda, betalas för de övriga. som göras då därom tillsäges, Tjugofem (25) öre för varje dag, även på egen kost.
- 3:0 Åligger det Petter Olssons hustru att i tur med de andra under hemmanet lydande Torpar-hustrur biträda med nödiga Hussysslor.

www.ingow.se

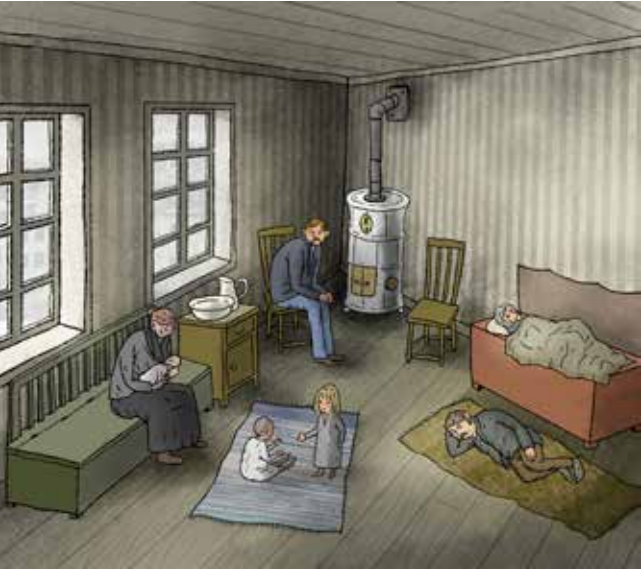
Trångt i städerna

I städerna var många fattiga och de bodde trångt. Wendela Hebbe, som anses vara Sveriges första

kvinnliga journalist, skrev bland annat reportage om fattiga människor i Stockholm. Här följer en beskrivning av en familjs bostad från 21 januari år 1846 i Aftonbladet.

Detta var ett helt litet, trekantigt rum, med tvenne omformligt stora fönster, och en mycket liten kakelugn. Möblerna bestodo af en helt smal säng, 2:ne stolar, ett skrin och ett skåp. Familjen som bodde der, utgjordes af 5 personer: mannen, hustrun och trenne barn, af hvilka det minsta var sjukt; alla begagnade samma säng, som väl hade ett täcke - nyligen skänkt af någon bamhertig person - men i öfrigt nästan inga sängkläder. Utom dessa fem personer bodde i den lilla trehörningen ännu en qvinna till, som var husvill och arm och derfore upptagen och »inpoliserad» i trekanten; denna sof på skrinet. En sjunde person, också en fattig arbetsmenniska, den familjen inhyst för att få ett litet biträde med hyran, sof på golvet.

Aftonbladet 21 januari år 1846

UTVECKLINGSLINJE MIGRATION

Jägarstenåldern
Den äldsta boplatsten som har hittats i Sverige är från 11 000 f.v.t. vid Finjasjön, Skåne. (s. 12)

Vikingatiden
Vikingar utvandrade till Frankrike, England och Ryssland. (s. 20, 56)

Medeltiden
Nunnor och munkar kom till Sverige för att grunda kloster. (s. 38 - 39)

1500-talets slut
Finnar bosatte sig i Sverige för att arbeta med jordbruk och skogsbruk samt i gruvor. (s. 75)

1600-talet
Byggmästare från Holland kom till Sverige för att hjälpa till med att bygga upp städer. (s. 75)

1850 - 1930
1,2 miljoner svenskar utvandrade till Nordamerika. Ungefär 400 000 människor flyttade tillbaka till Sverige från Nordamerika. (s. 91)

Bondestenåldern
Människor med kunskap om jordbruk kom till Sverige 4000 f.v.t. (s. 13)

Vikingatiden
Människor köptes och togs med till Norden som trälar. (s. 20)

Medeltiden
Tyska handelsmän flyttade till Sverige för att sköta Hansans handel. (s. 22 - 23)

1600-talet
Valloner kom till Sverige för att arbeta med järn. (s. 75)

1700-talet
Människor från bland annat Storbritannien flyttade till Sverige för att sköta manufakturer. (s. 91)

1945 och framåt
Människor har kommit till Sverige då det har funnits gott om arbete här eller för att de har tvingats fly från sina hemländer på grund av krig. Ungefär 660 000 svenska medborgare bor i ett annat land än Sverige.

Framtiden
Hur kommer migrationen till och från Sverige se ut i framtiden?

PERSONREGISTER

KVINNOR

Eva (enligt Bibeln på den sjätte dagen)	117
Hallonfickan (3700 f.v.t.)	13
Maria (åren runt vår tideräknings början)	40
Birka fick an (900-talet)	55
Tyra (900-talet)	54
Kata (1000-talet)	54
Ingegerd Olofsdotter (cirka 1000-1050)	112
Ulvhild Håkonsdotter (1095-1148)	112
Helvig av Holstein (cirka 1255-1324)	112
Ingeborg Håkansdotter (1301-1361)	31, 112
Birgitta Birgersdotter (1303-1373)	40, 111, 136
Blanka av Namur (cirka 1320-1363)	112
Margareta Valdemarsdotter (1353-1412)	32-33, 35, 59, 136
Filippa av England (1394-1430)	33
Barbro Stigsdotter (cirka 1472-1528)	123
Kristina Nilsdotter (cirka 1494-1559)	112
Karin Månsdotter (1550-1612)	123
Sibylla (1600-tal)	113
Kristina (1626-1689)	70-71, 74, 77, 81, 109, 111, 116
Maria Sofia De la Gardie (1627-1694)	113
Ulrika Eleonora (1688-1741)	125
Lovisa Ulrika av Preussen (1720-1782)	99
Anna Maria Lenngren (1754-1817)	107
Mary Wollstonecraft (1759-1797)	89
Fredrika Dorotea Vilhelmina av Baden (1781-1826)	111
Fredrika Bremer (1801-1865)	113
Wendela Hebbe (1808-1899)	103
Margaret Thatcher (1925-2013)	127
Gunvi (1940-)	9
Angela Merkel (1954-)	127
Victoria (1977-)	127
Annie Lööf (1983-)	127
Ebba Busch Thor (1987-)	127
Estelle (2012-)	127

MÄN

Adam (enligt Bibeln på den sjätte dagen)	117	Erik av Pommern (cirka 1382-1459)	32-33, 35, 59
Tollundmannen (300-talet f.v.t.)	53, 59	Engelbrekt Engelbrektsson (1390-talet-1436)	33, 35, 59
Aristoteles (384-332 f.v.t.)	48	Bartolomeu Dias (cirka 1450-1500)	44
Zhang Qian (195-113 f.v.t.)	43	Christofer Columbus (1451-1506)	45, 49, 59
Jesus (cirka 7 f.v.t.-33 e.v.t.)	40	Vasco da Gama (cirka 1469-1524)	44
Ansgar (801-865)	36	Ferdinand Magellan (cirka 1480-1521)	44-45, 49, 59
Rollo (800-900-talen)	20	Kristian II (1481-1559)	34-35, 59-60, 65, 112
Ahmad ibn Fadlan (900-talet)	56, 58	Martin Luther (1483-1546)	78-80
Gorm den gamle (900-talet)	25, 54	Sten Sture d.y. (1492 eller 1493-1520)	34
Harald Hårfagre (okänt-cirka 945)	25, 35	Gustav Vasa (1496-1560)	34-35, 60, 64-66, 80, 85, 110, 113, 115, 123-124, 127, 134
Leif Eriksson (900- och 1000-talen)	45	Nils Dacke (cirka 1510-1543)	66, 111-112
Harald Blåtand (okänt-986 eller 987)	25, 35-36, 58, 112	Erik XIV (1533-1547)	123
Olof Skötkonung (960-talet till cirka 1022)	25, 35, 37, 58, 112	Peder Swart (okänt-1562)	115, 123
Kättil (1000-talet)	54	Johan III (1537-1592)	123
Torgil (1000-talet)	54	Karl IX (1550-1611)	111, 123-124
Sankt Sigfrid (1000-talet)	36, 58	Galileo Galilei (1564-1642)	48-49
Henrik, missionsbiskop (1100-talet)	37	Axel Oxenstierna (1583-1654)	70, 77, 80, 124
Erik Knutsson (okänt-1216)	27	Gustav II Adolf (1594-1632)	61, 67-70, 74, 77, 80, 81, 84, 110-111, 124
Snorre Sturlasson (cirka 1178-1241)	56, 59	Lennart Torstensson (1603-1651)	124
Birger jarl (cirka 1210-1266)	26-27, 35, 57, 134	Karl X Gustav (1622-1660)	70-71, 74
Erik Eriksson (cirka 1216-1250)	26	Karl XI (1655-1697)	111, 118
Magnus Ladulås (cirka 1240-1290)	27, 112	Gubben Rosenbom (okänt-början av 1700-talet)	111
Birger Magnusson (cirka 1280-1321)	30-31, 35, 59	Karl XII (1682-1718)	72-74, 77, 81, 86, 98, 109, 117
Valdemar Magnusson (1280-talet-1318)	30	Voltaire (1694-1778)	89, 91
Erik Magnusson (cirka 1282-1318)	30	Anders Celsius (1701-1754)	89, 91
Ulf Gudmarsson (1297 eller 1298-1344)	40	Carl von Linné (1707-1778)	89, 91
Bockstensmannen (1300-talet)	57-58	Adolf Fredrik (1710-1771)	99
Magnus Eriksson (1316-1374)	31-32, 35, 40-41, 57, 59, 112	James Cook (1728-1779)	44-45, 49
Valdemar Atterdag (cirka 1321-1375)	31-32	Gustav III (1746-1772)	90, 91, 99-101, 104-105
Albrecht av Mecklenburg (1338-1412)	32, 35, 59	Jacob Johan Anckarström (1762-1792)	104-105
Kung Håkon (1340-1380)	32	Gustav IV Adolf (1778-1837)	100-101
Olof (son till Margareta) (1370-1387)	32	Erik Gustav Geijer (1783-1847)	124
		Petter Olsson (1800-talet)	103
		Evert Taube (1890-1976)	111
		Peter Englund (1957-)	76